

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE „HISTORISCHE VERENIGING SOEST“

6e jaargang nr. 4 - lente 1986

Foto omslag
Achter de Oude Kerk in de Kerkebuurt.

foto Prentencabinet

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur:

voorzitter : P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
secr.penningm. : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
overige leden : A.J. van den Dijssel, Lange Brinkweg 11, Soest
J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57, Soest
W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest
W. Schimmel, Steenhoffstraat 73, Soest
G. Staalenhoef, Aalsmeerweg 32 III, Amsterdam

Redactie : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving : F. Elsmann, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,- per jaar.

Betaling is mogelijk op:

de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,
nummer 54.59.21.8.

dan wel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te
Soest, rekeningnummer 3599.02.235.

JAARVERSLAG 1985

Ledenbestand

Het aantal leden is in 1985 gedaald. Per 1 januari stonden er 212 leden ingeschreven, en tijdens het jaar gaven nog 6 personen zich op als lid. Er zijn echter wegens bedanken om diverse redenen 16 namen van de ledenlijst afgevoerd, zodat per 31 december 1985 het ledental 202 bedroeg.

Bestuur

In de samenstelling van het bestuur is in het afgelopen verenigingsjaar geen wijziging gekomen. Het bestuur vergaderde acht keer, ter bespreking van diverse verenigingszaken.

Ledenvergadering

Op 18 maart 1985 werd de algemene ledenvergadering gehouden in "De Rank", bezocht door 37 leden. De jaarstukken over 1984 werden behandeld en goedgekeurd. De contributie werd ongewijzigd voor 1985 vastgesteld op f 30,- per jaar (verenigingen f 75,-). De aftredende bestuursleden, P.J. v. Doorn en G. Staalenhoef, werden bij acclamatie herkozen.

Na de vergadering werd door de heer M.C.M. v. Adrichem, die bij de oprichting van onze vereniging in 1980 ook een inleiding hield, op boeiende wijze verteld, ondersteund door vertoning van prachtige dia's, wat er de laatste vijf jaar in zijn vereniging "Westland" allemaal tot stand was gekomen.

Periodiek "Van Zoys tot Soest"

Wederom verschenen er in dit verenigingsjaar vier nummers van ons blad "Van Zoys tot Soest". Vijf jaar lang is de redactie in handen geweest van de heer F.S.I. Knaapen, samen met de heren P. Siegers en E. d. Bree. Ingaande de 6de jaargang zomer 1985 is die redactie overgenomen door de heer P.J. v.d. Breemer. De scheidende redactieleden zijn wij veel dank verschuldigd voor hun jarenlange inzet. Ook dank aan de leden die zorgden voor steeds weer nieuwe copy, aan de verzorgers van het typewerk, de lay-out, de correctie en de bezorging van het blad bij de leden.

Werkgroep Genealogie

Iedere 2 maanden komt deze groep in de Oudheidkamer bijeen; er worden steeds andere onderwerpen besproken, en onderling gegevens uitgewisseld.

Werkgroep Karakteristiek Soest

De restauratie van het oudste monument van Soest, nl. de prehistorische grafheuvel op het "Enghenbergje" is dit jaar gerealiseerd, o.l.v. de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek. Groot was de medewerking van de afd. Groen en Recreatie van de gemeente Soest.

Voorjaar 1986 zal nog voor inzaai en beplanting van het terrein worden gezorgd.

Voorts is onze vereniging door de gemeente Soest gevraagd om medewerking te verlenen aan de opstelling van een Gemeentelijke Monumentenlijst. De ingediende voorlopige lijst is thans in studie bij de dienst "Monumentenzorg" van de Provincie Utrecht, en zal in 1986 worden vastgesteld.

Overige activiteiten

De lezingen van de Archeologische Werkgroep Nederkand (A.W.N.) in museum Flehite te Amersfoort zijn voor onze leden vrij toegankelijk. Ingaande september 1985 zal er, ook per 2 maanden, in de Oudheidkamer een bijeenkomst worden georganiseerd. In overleg met Stichting Oud Soest is er dan over een te bespreken onderwerp zo mogelijk iets tentoongesteld.

De avonden worden bekend gemaakt middels de bijsluiter bij iedere uitgave van "Van Zoys tot Soest".

GESCHIEDENIS VAN SOEST E/O VÓÓR DE EERSTE VERMELDING IN DE BRONNEN

door Rainoud van Dorrestein

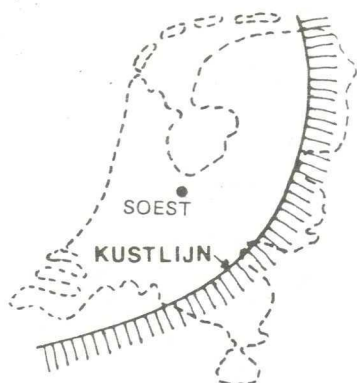
Zo'n 2,5 miljoen jaar geleden ligt het grootste gedeelte van wat nu Nederland genoemd wordt nog onder water. De toenmalige kust is nu nog aan de oppervlakte te vinden als de kalk(-mergel-)afzettingen van Z.-Limburg en in Twente en Achterhoek (o.a. bij Winterswijk) (fig. 1).

Door opheffing van bergmassieven dieper in Europa (Ardennen) ontstaat er echter geleidelijk aan een verhoogde sedimentatie in onze streken: de bergrivieren kregen door de opheffing een groter verhang ("steiler" verloop) en dus grotere snelheid, waardoor ze meer bodemmateriaal losschuren, transporter en bij lagere snelheid, dicht bij zee, weer afzetten (sedimenteren).

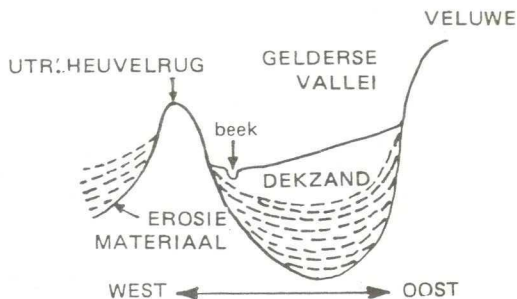
De zee werd zo langzamerhand opgevuld: de verhoogde sedimentatie werd bijna gecompenseerd door de daling van Nederland (samenhangend met bewegingen van de aardkorst), waardoor dikke pakketten grind, zand en klei de "grondslag" van Nederland deden ontstaan. Omdat de zee steeds verder teruggedrongen werd en de rivieren dus ook steeds verder weg hun eindpunt in zee vonden, viel een steeds groter wordend deel van ons land onder de bovenloop van een rivier (waar de rivier zich insnijdt en materiaal meeneemt; vergelijk de tegenwoordige Maas in Limburg) in plaats van zoals daarvoor de benedenloop (waarin de rivier over een grote oppervlakte uitstroomt, als geen bedijking aanwezig is, en daarbij materiaal afzet), waaraan zij haar ontstaan te danken had.

Zo sleepte de toenmalige Maas en diep dal uit op de plaats waar nu Gelderse Vallei, Eemland en IJsselmeer liggen. Dit soort dalen nu maakte het mogelijk dat het Scandinavische landijs in één van de ijstijden (i.c. het Saalien, ca. 140.000 jaar geleden) tot diep in ons land kon doordringen. Door het enorme gewicht van de ijsmassa werd het materiaal eronder weggeperst en de "oevers" van de oorspronkelijke dalen omhooggedrukt (stuwwal-vorming). Dit gebeurde in fasen, waarbij reeds gevormde stuwhoogtes weer (gedeeltelijk) werden geslecht of in kleinere heuveltjes werden verdeeld. In Midden-Nederland zijn twee grote complexen van stuwwallen te onderscheiden nl.

de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe, van elkaar gescheiden door het dal van de Gelderse Vallei, waarin het landijs lag. Naast de Soestereng en de stuwwal van Soesterberg (Stompert) is er in de gemeente Soest nog een, zij het kleine, stuwwal aanwezig: het Vaarderhoogt. De stuwwallen in deze omgeving worden gekenmerkt door het vele grind in de bovenste laag (fig. 2).

Figuur 1

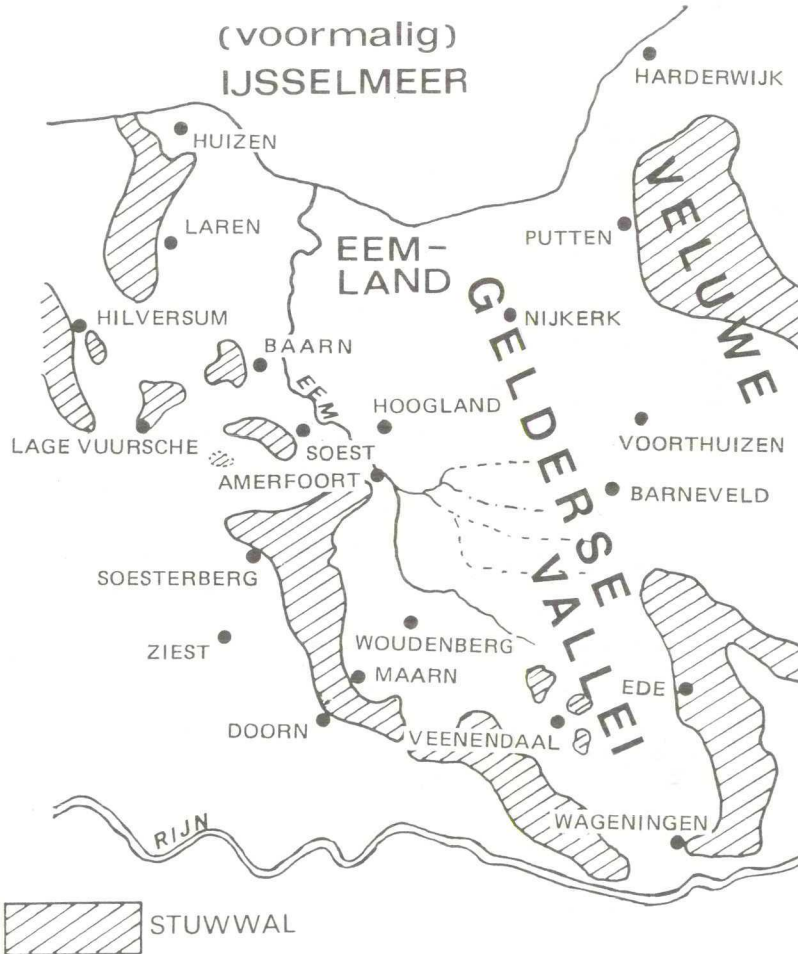

Figuur 3 (Horizontale schaal sterk overdreven)

Overigens moet het reliëf stuwwal-dal bij het begin van het afsmelten van het ijs veel groter geweest zijn dan we nu zien. Ten eerste kwamen er bij dooi grote hoeveelheden smeltwater vrij, die veel materiaal van de hellingen afspoelden, waardoor de stuwwallen "afge-topt" en de naastliggende dalen opgevuld werden met erosie-materiaal. Ten tweede zetten zich in de volgende ijstijd grote massa's zand in beweging door de hevige arctische stormen in die tijd (Weichselien), die de dalen nog verder opvulden. Dit zg. Dekzand vormt in de hele omgeving van Soest de ondergrond rond de stuwwallen (het Vaarderhoogt is bijna geheel onder deze opvulling verdwenen) (fig. 3). In de Gelderse Vallei (waar het aan de oppervlakte ligt) en Eemland (onder het veen) loopt het dekzandoppervlak licht omhoog naar de Veluwe toe, door de, ten tijde van de afzetting overheersende, windrichting west. De beken van de Gelderse Vallei lopen dan ook allemaal eerst oost-west, om pas dicht bij de hoge stuwwallen om te buigen naar het noorden en samen te komen in de Eem. De wegen in de Gelderse Vallei liggen dan ook voornamelijk oost-west (Barneveld-Achterveld-Stoutenburg; Renswoude-Scherpenzeel-Woudenberg). Dat deze helling in het dekzand grote invloed (en een gunstige voor Soest) heeft gehad in de ontwikkeling van de dorpjes langs resp. Veluwe en Utrechtse Heuvelrug laat zich makkelijk raden. Overigens kan vermeld worden, dat aan het einde van deze ijstijd (\pm 8000 jaar voor Christus) rond Soest gezworven hebben een aantal rendierjagers, die als enige sporen wat vuurstenen gereedschap achtergelaten hebben.

Door het verdwijnen van de vorst uit de bodem en het weer in vloei-bare vorm vallen van de neerslag in het warmer wordende klimaat, kan de neerslag weer bijdragen aan het opbouwen van de grondwaterstand: hiervóór werd een groot deel van de neerslag in vaste vorm vastgelegd in de bodem door b.v. ijslenzen. Er ontstaat weer een op-bolling van het freatisch vlak (bovenkant van het grondwater) in de

stuwwallen, wat een drukgradiënt en dus een waterstroming in de richting van de dalen geeft (kwel) (fig. 4). Dit leidt in de dalen tot een weelderige vegetatiegroei, die de afbraak van de organische stof (o.a. plantenresten) op bepaalde plaatsen overtreft. De zo ontstane ophoping van dood vegetatiemateriaal, die zichzelf door afsluiting van lucht versterkt, doet op deze plaatsen veen ontstaan.

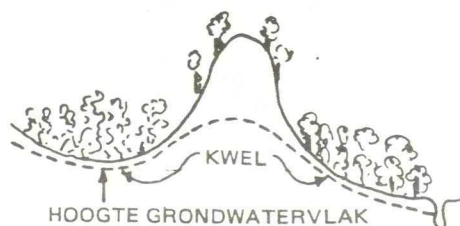

Figuur 2

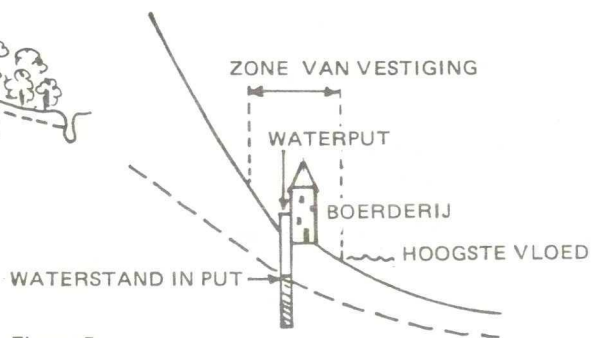
Dit is de meest waarschijnlijke verklaring voor het ontstaan van de (nu voor een groot deel verdwenen) grote oppervlakten aaneengesloten veen, die de Soestereng aan de westelijke kant geheel insloten. Door het warmer wordend klimaat verschuiven de vegetatiegrenzen naar het noorden: de nagenoeg onbegroeide, open vlakte uit de ijstijden wordt gevuld met naaldbos, wat op zijn beurt weer verdrongen wordt door de uitgestrekte loofbossen, waaraan Holland (= Holtland) zijn naam te danken heeft. De jacht gebeurt meer systematisch in groepen op "eigen" jachtterreinen en biedt door de rijkere natuur

een meer gevarieerde opbrengst. De landbouw, het in enige mate sturen van de natuur, om iets minder afhankelijk van haar grillen te zijn, doet ca. 4000-2000 jaar v.Chr. haar intrede in ons land. Daarnaast bleven jacht, visserij en verzamelen nog zeer lang van groot belang.¹

De grafheuvel op de Soestereng, het Engenbergje, dateert van ±2000 v.Chr. (Beker-cultuur). Ook tussen Soest en Soesterberg lagen nog enkele van deze grafheuvels. Soest moet rond deze tijd al een geschikte woonplaats geweest zijn: de hoge stuwwallen, bedekt met loofbos, werden omringd door elzenbroekbos in de lagere delen, zodat zowel akkerbouw als jacht en visserij in ruime mate mogelijk was. Het bouwland lag in deze tijd mogelijk wat hoger op de stuwwal dan we tegenwoordig zien; hiermee beoogde men waarschijnlijk het ergste gevaar, het uitwinteren van het wintergraan, zoveel mogelijk te voorkomen, waarbij men de minder gunstige vochtvoorziening in de zomer voor lief nam. De bewoning lag i.v.m. de beschikbaarheid van (drink-) water als vuistregel niet hoger dan 1 meter boven het grondwater en bij gevaar voor hoge vloed en meestal ook niet veel lager. In deze streken waren de randen van de stuwwal hiervoor uitermate geschikt en liggen de boerderijen allen op ongeveer dezelfde hoogte t.o.v. NAP (fig. 5).

Figuur 4

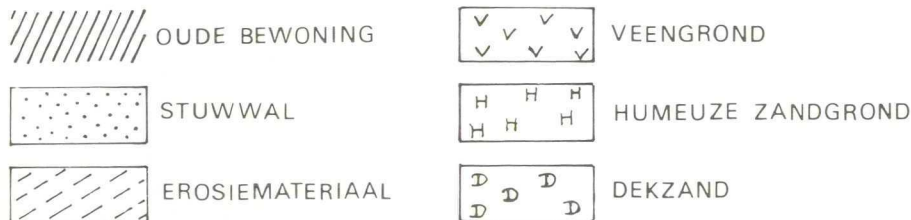
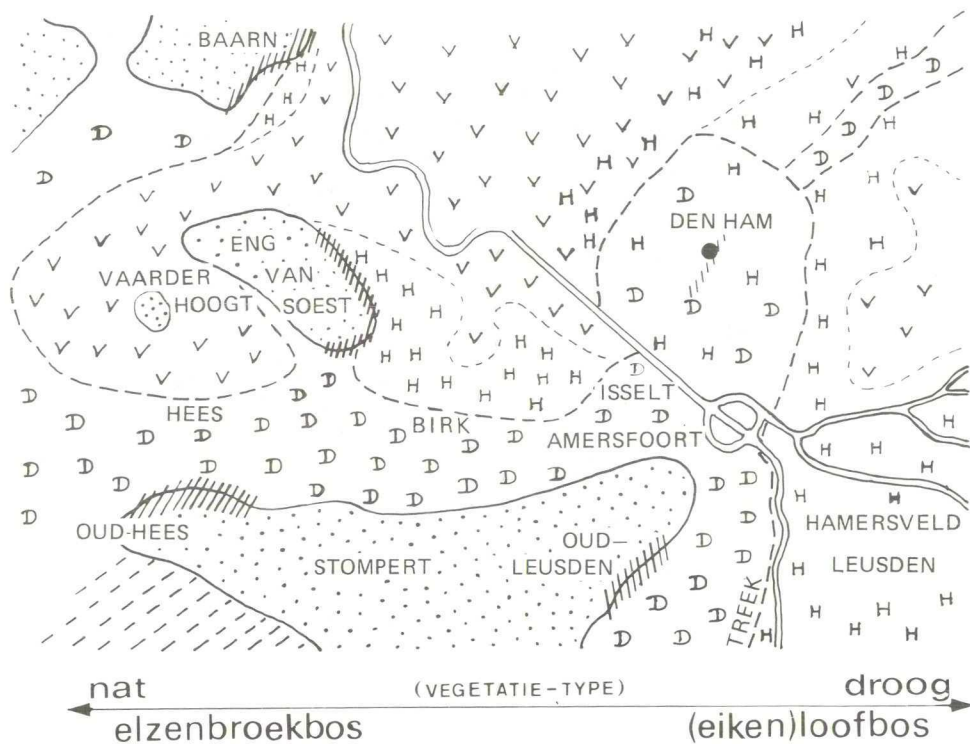
Figuur 5

Tussen 1800 en 1250 v.Chr. werd ter plaatse van het huidige West-Friesland en het zuidelijk deel van het IJsselmeer een grote zeeboezem gevormd, waarop de Gelderse Vallei en Eemland met de aangrenzende stuwwallen hun water zullen hebben geloosd via (een voorloper van) de Eem. Het nu zoveel dichterbij gekomen lozingspunt moet grote invloed gehad hebben op het debiet en regime van de Eem en Valleibeken en de waterhuishouding van het afwaterende gebied.²

Tijdens recente opgravingen in Oud-Leusden is weer wat meer duidelijk geworden over de bewoning in deze streken (Flehite, april '85, p. 10-17). Naast zeer oude vondsten van 200.000 jaar gelden (dit is uit de tijd vóór de vorming van de stuwwallen!) en de ook in Soest aanwezige grafheuvels uit de Bronstijd, zijn duidelijke bewoningssporen uit perioden hierna gevonden zonder dat al duidelijk is geworden of er continue bewoning heeft plaatsgevonden. In de IJzertijd

moet hier een boerendorpje geweest zijn, uit de Romeinse tijd zijn sporen van een 2e-eeuwse nederzetting tevoorschijn gekomen en zelfs tijdens de Volksverhuizingstijd lijkt er bewoning te zijn geweest (5e eeuw), waarbij bedacht moet worden dat toen grote delen van ons land ontvolkt geweest moeten zijn.

Het is verleidelijk deze bewijzen van bewoning ook voor Soest aan te nemen: Oud-Leusden en Soest liggen beide aan de rand van een stuwwal in de nabijheid van een beek/riwier (Heiligenbergerbeek resp. Eem). Echter de bodem rondom de beide dorpen verschilt in vrij aanzienlijke mate, wat grote invloed heeft gehad op de ontwikkeling van de beide dorpen (fig. 6).

Figuur 6

De Soestereng werd aan de westkant geheel omringd door veen; veengebieden werden gemeden, zeker als woonplaats, o.a. vanwege de grote aantallen (ziekte-overbrengende) insecten. De bewoning in Soest concentreerde zich dan ook op de noord-oost en oostzijde van de Eng, waar de regelmatig overstromende Eem humeuze zandgronden had doen ontstaan (de ook aanwezige zeeklei is pas enkele eeuwen geleden in de Eempolder afgezet). Deze lage gebieden werden gekenmerkt door een dichte begroeiing van els, wilg e.d., waarin veel wilde (roof-) dieren huisten. Als weideplaats voor het vee (toen voornamelijk koeien en varkens) werd dit dan ook nauwelijks gebruikt, maar voor jacht en visserij was het hier uitermate geschikt.

Het accent lag hier i.t.t. de kuststreken van Nederland op de akkerbouw, waarbij vee aangehouden werd als leverancier van mest, vlees, huiden, spierkracht e.d. De koeien en varkens werden in de hoge en droge delen van het landschap geweid in de loofbossen en 's avonds vaak opgesteld ten behoeve van de mestwinning. Dit landbouwsysteem, waarbij dus voornamelijk gebruik gemaakt wordt van hoge, met loofbos bedekte delen van het landschap, noemt men het Waldviehbauerntum.³ In Oud-Leusden was de oppervlakte "droog" loofbos veel groter, omdat langs deze stuwwal eerst een drogere strook dekzand lag, waardoor het dorpje niet direct aansloot op de lage, vruchtbare plekken. In bijna alle opzichten is het dorpje Oud-Hees, dat in de tegenwoordige gemeente Soest lag, te vergelijken met Oud-Leusden. Het lag aan de noordhelling van de stuwwal van Soesterberg (nagenoeg gelijk met de huidige spoorlijn Amersfoort-Den Dolder), grofweg tussen de tegenwoordige van Weerden Poelmanweg en station Den Dolder. Op dezelfde stuwwal gelegen, door een brede strook relatief droog dekzand gescheiden van de lagere delen in het landschap (resp. Hezerveen en het latere Hamersveld) waren Oud-Hees en Oud-Leusden bijna perfecte kopieën van elkaar; uitstekend aangepast aan dit "bosvee-systeem". Als in 777 Karel de Grote de villa Lisiduna aan de bisschop in Utrecht schenkt vallen onder deze gift welzeker ook o.a. grote delen van Soest en Hees, waarbij in het midden wordt gelaten of het daarbij om nederzettingen, enkele boerderijen of nog woeste grond handelt. Echter Hees wordt ook al genoemd in 838 en is zo identiek aan Oud-Leusden, dat we een ongeveer gelijk lopende ontwikkeling mogen veronderstellen. De in de volgende eeuwen snel groeiende bevolking met daarbij behorende versnelde ontginning doet echter rond de 11e-12e eeuw de gunstige ligging van deze beide dorpjes omslaan in een steeds minder gunstige: de loofbossen worden steeds intensiever gebruikt, waardoor de bodem verarmt en steeds meer heideveld ontstaat.

Daarom verschijnen er steeds meer schapen (Heideviehbauerntum) en verhuizen de varkens en koeien, voor zover mogelijk, naar de lagere delen in het landschap, die (meestal onder leiding van kloosters in systematische ontginning en misschien ook nog gestimuleerd door een waterstandverlaging in Flevomeer/Almere) een eerste ontwatering ondergaan. Deze ontwatering heeft weer zijn invloed op het hoogste deel van de dekzandstrook, die steeds droger wordt en gaat verstuiven. In Oud-Leusden zijn op 12e-eeuwse bewoningssporen stuifzandlaagjes gevonden en in Oud-Leusden wordt midden 16e-eeuw ook geklaagd over⁴ stuifzand op het land. De landbouwkundig onbruikbare strook stuifzand langs de stuwwal van Soesterberg zorgt voor een brede scheiding tussen het bouwland bij de dorpjes en de lage, vruchtbaarder delen van het landschap. Dit heeft geleid tot het verlaten van de oude dorpjes en verhuizing naar lagere delen. Vanuit Oud-Hees kan daarbij gedacht worden aan de tegenwoordige Pijnenburger bossen (mogelijk met ontginningsbasis langs de weg de Zoom)

en voor Oud-Leusden aan de Treek en Hamersveld (het huidige Leusden-Centrum).

Soest grensde (en grenst nog) wel direct aan de lage, voedselrijke plaatsen en kwam eigenlijk alleen maar steeds gunstiger te liggen. In 1028 voor het eerst genoemd, was het rond 1400 al bijna verdubbeld⁵ terwijl Hees helemaal stil stond. Zoals hierboven reeds terloops opgemerkt is, mogen we echter reeds lang voor de eerste keer dat deze dorpen genoemd worden, bewoning aanwezig achten.

Hoe precies de ontginning van de Birk, die qua ligging, bodemopbouw en hydrologie overeenkomt met de nieuwere nederzettingen van Hees en Leusden (de Treek), in een groter geheel ingepast moet worden, is nog niet geheel duidelijk. Waarschijnlijk hangt deze samen met de ontginning van de Gelderse Vallei, aan de rand waarvan de Birk ligt.

Samenvattend mogen we veronderstellen dat Oud-Leusden (zeker) en Oud-Hees (zeer waarschijnlijk) al zeer vroeg bewoning kenden, die op een nog extensieve wijze van voornamelijk de hogere delen in het landschap leefden; bij overgang naar een "moderner" landbouwsysteem (ontstaan en noodzakelijk geworden door de grote bevolkingsdruk) verdwenen deze dorpjes omdat zij voor deze intensievere vorm qua bodemopbouw en hydrologie niet aangepast waren en er zelfs door bedreigd werden (verstuuving).

Ook voor Soest mogen we misschien de genoemde oude bewoning aannemen, maar het blijft hier zeer wel mogelijk, dat er in sommige periodes te weinig droge plekken overbleven om een bestaan op te bouwen of in stand te houden en de bevolking tijdelijk verdween. De andere bodemopbouw/waterhuishouding zorgde er echter later weer voor, dat Soest landbouwkundig zeer gunstig kwam te liggen, toen de "ouderwetse" dorpjes Leusden en Hees leegliepen. Soest heeft zich daardoor landbouwkundig kunnen ontwikkelen, vanaf de 16e eeuw bovendien nog gesteund door een nieuwe bron van vruchtbaarheid: rond die tijd begon de Eem zeelei, afkomstig uit de Zuiderzee, af te zetten.

Noten:

- 1 Bloemers, Louwe Kooijmans & Sarfatij, 1981. "Verleden land", Amsterdam, P.34
- 2 Ente, P.J. "De Ijsseldelta", overdruk uit Kamper Almanak 1973, p.140
- 3 Vervloet, J.A.J., 1984. "Inleiding tot de historische geografie van de Nederlandse cultuurlandschappen", p. 30
- 4 De Monte Verloren et al. "Bronnen voor de geschiedenis van Zeist, deel 2", p.120
- 5 Hilhorst, J.G.M., "Het bezit van de St. Paulusabdij te Hees en Soest in 1028 en 1400", in Flehite, dec. '80, p.60-70

HUIJS EN HOFSTEDE LUCHTENSTEIJN TE SOEST door G. Staalenhoef

A. Inleiding

Tijdens de bijeenkomst van onze werkgroep Genealogie op 15 mei 1984 toonde de heer J.G. Hilhorst (geb. 1900) een oude kaart van de Luchtensteijn. Dit werd aanleiding om ons, reeds eerder verzamelde,

materiaal in (hopelijk) leesbare vorm te gieten.
Aanvullingen zijn uiteraard van harte welkom.

Het hierna volgende is het resultaat van hetgeen onze werkgroep in de loop van een reeks jaren heeft verzameld.
Niet allen die daaraan hebben medegewerkt zullen hier worden genoemd, doch een uitzondering wordt gemaakt.

Een van onze eerste medewerkers was de heer Richardus Petrus van Logtenstijn (geb. 1924), die op helaas veel te jonge leeftijd, in juni 1976 is overleden.
De aanzet tot het onderzoek naar deze familie is vooral door hem gegeven.

Reeds in november 1962 werd in Gens Nostra een beknopt overzicht gepubliceerd van de eigenaren in de periode 1434-1727.

De titel hiervan was eigenlijk onjuist, want in feite waren zij geen eigenaren.
Van oudsher bezat de Sint Paulus-abdij te Utrecht veel goederen te Soest en omgeving en gaf die goederen in leen uit.

Tot die leengoederen van de abdij behoorde ook de Luchtensteijn.

Gepoogd is een overzicht samen te stellen van degenen die in de loop der eeuwen bindingen hebben gehad met de Luchtensteijn, hetzij als leenman of later als eigenaar.

Bij het opstellen van dit artikel is (wederom) gebleken hoe voorzichtig men moet zijn met het citeren van eerdere publicaties.
Zelfs een gedegen publicatie als dat van Den Tex over Van Oldenbarnevelt blijkt op bepaalde punten niet geheel foutloos te zijn, zoals hierna zal worden aangegeven.

B. De oudste leenmannen

In het begin van de 15e eeuw werd de Luchtensteijn in leen uitgegeven aan Beatrijs Jacob Hendrik Swagensdochter, die het in 1434 overdroeg aan Margrite Rijcoute Willemsdochter.
Margrite droeg het in 1452 weer over aan Willem Ricouts.

Over de familie van Beatrijs is niets nader bekend; ook niet of er verwantschap bestond tussen Beatrijs en Margrite. Aangenomen wordt dat Margrite en Willem zuster en broer waren.

In 1473 ontvangt Ricout Willems het leen; vrijwel zeker was hij een zoon van Willem Ricouts.
Het leen erfde daarna kennelijk nog enkele malen van vader op zoon, gezien de volgende leenmannen: Willem Rycouts (1516) en Rycout Willemsen (1553).
Laatstgenoemde draagt het leen daarna over op zijn broer, die dan wordt genoemd: Peter Willemsen van Grootveld.

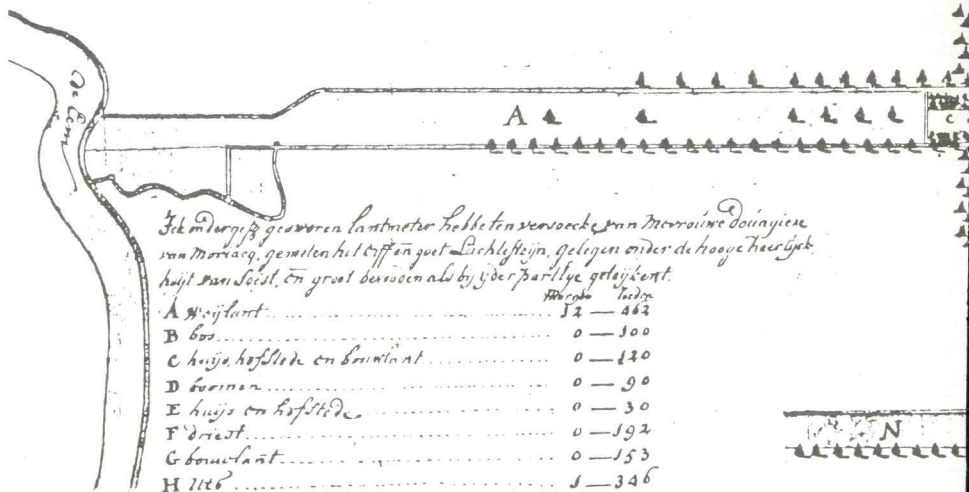
Het vorenstaande kan leiden tot het volgende familie-overzicht: (de vermelde data zijn uiteraard bij benadering)

- I Willem; geb. ca. 1340. Zijn zoon is:
- II Rycout Willems; geb. ca. 1370, vader van:

Met dezelve Houtden, Sandereien Leenen, &c. Leenroerig aan de C.A.

Deze onder gemenete partlyen zyn ter Scheer uytge-
slagen en vercocht en alduske Scheerlycht aen't huys
en Saffede. Luchtsloyn

	Storgen	Enden
1 bouwland	0	344
2 uet	0	308
3 uet	0	309
4 uet	0	320
5 uet	1	360
6 uet	0	430
7 uet	0	472
8 uet	0	472
9 uet	0	472
30 uet	0	260
	6	547

Ick in d'wijzig gewonen Landmeter hebbe ten vercochte van Mevrrouwe Douayiese
van Maroay, gemeten het d'iffen get Luchtsloyn, geligen onder de hooge heerlyck
huys van Seist, en groot besoven als by yder partlye gelykent.

	Storgen	Enden
A bouwland	12	442
B bos	0	100
C huys, hofstede en bouwland	0	120
D boomen	0	90
E huys en hofstede	0	30
F d'riet	0	192
G bouwland	0	153
H uet	1	346
I uet	0	325
K uet	3	21
L uet	1	122
M uet	0	505
N uet	3	73
O uet	1	99
P B'atruil	0	298
Q uet	1	386

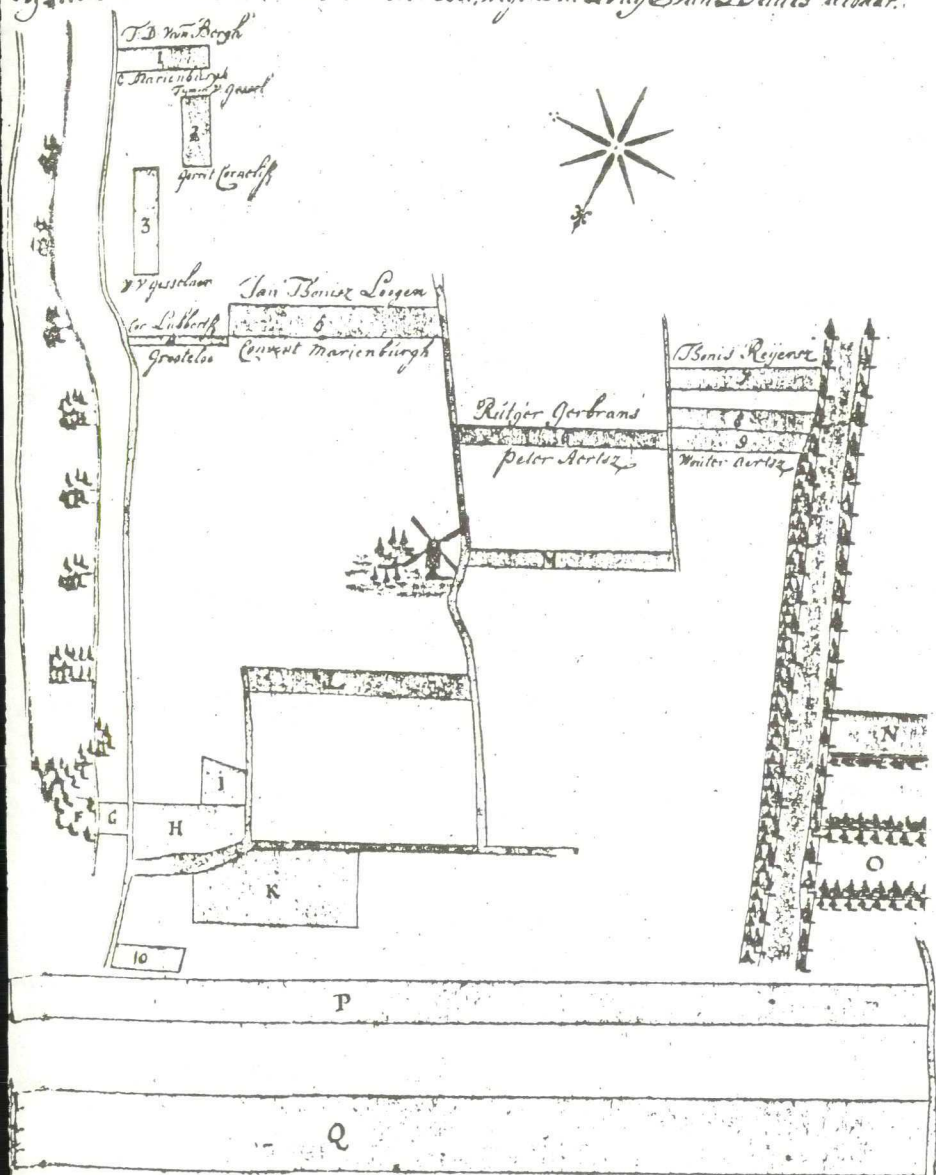
(Was get.)

Juan Eyckmeyer

Schal

HTESTEYN

Nijverheiden Staaten S. Lands Van Utrecht, nevens de Abdij van S. Pauls albaar.

Diese kaart als dus gecopieerd, en in klein der bestek gebracht, door mij Onder-
 gien Landmeester K. H. van Utrrecht, en nu gijde in de Colletie
 met de Origineel, Welkemen proportionaal, waer gij u in de bestekken. —
 Utrecht den 14 Octobris 1779. J. G. B. van der

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 T. B. van Borch Reeder

- a. Margrite; geb. ca. 1400; ovl. ca. 1452?
Wordt beleend met de Luchtensteijn; 1434
- b. Willem; volgt III

III Willem Rycouts; geb. ca. 1400; ovl. ca. 1473?
Wordt beleend met de Luchtensteijn; 1452
Zoon:

IV Ricout Willems; geb. ca. 1430; ovl. ca. 1516?
Wordt beleend met de Luchtensteijn; 1473
Zoon:

V Willem Ricouts; geb. ca. 1460; ovl. ca. 1553?
Wordt beleend met de Luchtensteijn; 1516
Zoons:

- a. Rycout Willems; geb. ca. 1490
Wordt beleend met de Luchtensteijn; 1553
- b. Peter Willemse van Grootveld; volgt VI

C. De familie van Grootveld

Deze familie (of een tak hiervan) woonde te Amersfoort hetgeen o.a. blijkt uit de lijst van "Naamen van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad Amersfoort" zoals Van Bommel deze publiceerde in zijn Beschrijving van de stad Amersfoort.

Een (?) Cornelis van Grootveld of Groetvelt was van 1560-1576 (behalve in 1562) onafgebroken raad of schepen.
In 1577 en 1579 is een Sander van Grootveld raad van Amersfoort.
Verwantschap tussen hen en de hierna volgende is nog niet vastgesteld.

"Een Peter van Grootveld komt voor als schepen van Amersfoort in 1581, als raad in de admiraliteit van Hoorn namens de provincie Utrecht in 1601; als burgemeester van Amersfoort op 26 september 1613; weer als schepen in 1614 en 1615 en als "renteheffer" voor Reinier en Petronella van Oldenbarnevelt in 1622.
Het is bepaald niet steeds dezelfde Peter, die in al deze gevallen vermeld wordt. Als de schepen van 1581 Elias (van Oldenbarnevelt's) schoonvader was en de renteheffer uit 1622 zijn zwager, dan is de waarschijnlijkheid groot dat de burgemeester uit 1613 en de schepen uit de volgende jaren met de laatste en niet met de eerste identiek is.

Over de admiraliteitsraad uit 1601 is niets te zeggen", aldus Den Tex.

Deze opgave van functies is niet compleet, hetgeen blijkt uit de reeds genoemde lijst van Van Bommel.
Van 1583-1601 is een Peter van Grootveld (Groetvelt) ononderbroken (behalve in 1585) raad, schepen of burgemeester te Amersfoort. Wellicht is hij, na jarenlang zitting te hebben gehad in de Amersfoortse Raad, daarna benoemd tot lid van de Admiraliteit van Hoorn.
Vrijwel zeker betreft dit Peter Peterse "de eerste".

Eveneens ononderbroken is van 1610-1615 een andere Peter van Grootveld afwisselend schepen of burgemeester te Amersfoort.
Dit betreft dan kennelijk zijn zoon Peter Peterse ("de tweede").

Een andere (tak van de) familie Grootveld woonde mogelijk te Lienden hetgeen kan blijken uit de aantekeningen van Van Buchell. (Zie Mr. J.W.C. van Campen, Notae Quatidane, blz. 92/93).

Het familie-overzicht kan als volgt worden voortgezet:

VI Peter Willemse van Grootveld; geb. ca. 1490
Wordt met de Luchtensteijn beleend, na de dood van zijn broer Rycout; na 1553
Zoon:

a. Peter Peterse (volgt VII)

VII Peter Peterse van Grootveld
geb. ca. 1520/'30, ovl. ca. 1601 (?)
geh. ca. 1550/'70
Margaretha van Harn

Peter is vermoedelijk na de dood van zijn vader beleend met de Luchtensteijn.

Kinderen:

a. Peter Peterse ("de tweede") van Grootveld
geb. ca. 1550/'70
ovl. ca. 1626?; ongehuwd?
Raad en schepen van Amersfoort; 1610-15.
Renteheffer; 1622
Is vermoedelijk na het overlijden van zijn vader beleend met de Luchtensteijn; ca. 1601?
Dit leen gaat over op zijn neef Reinier van Oldenbarnevelt, zoon van zijn zuster Petronella
b. Petronella Peterse (volgt VIII)

VIII Petronella Peterse van Grootveld:
geb. ca. 1550/'70; ovl. ca. 1605
geh. ca. 1597
Elias van Oldenbarnevelt

(wordt vervolgd)

LANDGOED "PIJNENBURG" door wijlen Ds. J.J. Bos

Al is het Huis Pijnenburg, met zijne omgeving, onder de Gemeente Baarn, (Vuursche), gelegen, dat wat het eigenlijk tot een Landgoed maakt, de boerderijen met bouw- en weilanden, met lanen en bosschen, ligt onder Soest, (Hees), en dat deel is het grootste en was tot 1860 nog grooter dan thans. Dáárom moet Pijnenburg ook bij Soest besproken worden.

Op eene gekleurde landkaart, boven aan den titel dragende: "Dominii Ultrajectini Tabula Auctore Frederico de Wit Amsterodami"; en onderaan geteekend: "tot Amsterdam bij Frederick de Wit in de Calverstraat bij den Dam in de Witte Paskaert", wordt Pijnenburg reeds met name genoemd. Deze kaart is zonder jaartal, doch daar de rechte weg, die van Amersfoort, over den Berg, naar De Bilt loopt, er niet op voorkomt, blijkt het dat ze gemaakt is vóór 1647 tot 1652, tusschen welke

jaren die weg werd aangelegd; en hieruit volgt dat Pijnenburg reeds vóór die jaren als Landgoed bestond.

Dit wordt bevestigd door de mededeeling, dat, op 25 October van het jaar 1682, Constantin Huygens, de zoon, naer de middagh met SGravemoer en Ooijen te peerd, (gereden is), om een huys genaemt Pijnenburg te sien, dat geseght werd te koop te zijn". Hij was Secretaris van Prins Willem III, en in die betrekking met Zijne Hoogheid op Soestdijk¹). Of Pijnenburg zich toen ook al, zooals in latere dagen, over Soest, (Hees), uitstrekke, is mij niet bekend, alhoewel ik het voor zeer waarschijnlijk houd.

Evenzoo weet ik niets van de geschiedenis van dat landgoed in de 18de eeuw; eerst in de 19de eeuw komt er eenig licht, al is het dan ook aanvankelijk nog niet veel.

Op 1 Mei 1808 was Pijnenburg het eigendom van Jonkheer N.H. Strick van Linschoten.

Op 17 Juni 1820 was het eene bezitting van Jacob Marcus Rozenik. Deze behoorde, zegt men, tot eene familie paardenkoopers, die rijk geworden waren door de levering van paarden, en fourage, aan het leger van Napoleon. Hij woonde vroeger in Wageningen. Een mijner leermeesters, aan het Gymnasium te Utrecht, verhaalde ons eens, dat, toen in den franschen tijd de zoogenaamde Burgerlijke stand hier te lande werd ingevoerd, en ieder zich onder eenen bepaalden geslachtsnaam moest laten inschrijven, er een Jood geweest was die zulke eenen naam niet bezat, en verklaarde er ook geen te kunnen bedenken, doch ten slotte zeide: "schrijf dan maar op ""Roos, (de naam van zijne vrouw), en ik"", en dat alzoo de familienaam Rosenik, of Rozenik, is ontstaan.

Reeds vóór 1847, heeft de Heer Andries de Wilde dit Landgoed van hem gekocht. Deze nieuwe eigenaar was in Nederl. Oost-Indië geweest, en had daar een groot fortuin verworven. Men heeft mij, in het midden der vorige eeuw, te Soest wel eens het volgende verhaald. De Heer A. de Wilde was, als aankomend jongeling, chirurgijns-leerling, en deed in den franschen tijd, te gelijk met eenen vriend van hem, examen als Officier van Gezondheid, of Scheepsdokter, en ging in zulke eene betrekking, met diens vriend, sloop naar Oost-Indië. In het Kanaal werd hun schip door de Engelschen genomen, en naar Engeland opgebracht. Toen zij later losgelaten werden, keerde de vriend naar het vaderland terug, en vestigde zich als Plattelandsheelmeeester te Soest. Dáár heeft "Meester" Theunis de Kruijff vele jaren, en in zeer bescheidene omstandigheden, tot aan zijnen dood, geleefd en gewerkt. De ander bleef bij zijn vroeger voornemen, ging naar Indië, en keerde later van daar terug met een vermogen, dat hem in staat stelde het Landgoed Pijnenburg te koopen, en daaraan zoo veel te verbeteren en te verfraaien, dat het eene van de schoonste bezittingen in de Provincie Utrecht is geworden.

Deze eigenaar van Pijnenburg, bracht, op 15 Juni 1860, het geheele landgoed, groot 521 B.69R.35E., in openbare veiling, ten overstaan van de Notarissen Joan Albert van Steyn, van Soest, en Harmanus Pen, van Baarn; deze veiling had plaats in het logement van St. Ubbink, te Soestdijk. Nagenoeg alles werd opgehouden, alleen eenige kleinere perceeltjes, los van het Landgoed, werden verkocht, aan W.P. Dijkman, en anderen. En dan ook nog De Paltz, een terrein, door eiken wallen omgeven, boven op den Soesterberg gelegen, en ver van Pijnenburg verwijderd. Dat perceel, groot 66 B. 05 R. 20 E, bracht op f 8200,-, en kwam in handen van Jonkheer J.Ph.A.L. Ram.

Op 12 October 1865 kwam het zuidelijke gedeelte van Pijnenburg, dus alléén het gedeelte dat onder Soest gelegen was, op nieuw in veiling. Deze verkoopning geschiedde ten verzoeke van de erfenamen van den Heer A. de Wilde, en ten overstaan van de Notarissen W. Collard,

te Soest, en J.A. van SchermbEEK, te Utrecht. Het gedeelte dat in veiling kwam was groot 299 B. 09 R. 83 E., en daarvan kocht de Heer H.A. Insinger, te Amsterdam, de 24 eerste perceelen, of 288 B. 73 R. 13 E., voor f 104.810,-. De perceelen 25-36 kwamen in verschillende handen, en brachten op f 2193,-. Alles samen dus f 107.003,-.

Hoeve "Wijkerhoek"

Wat ten noorden van den straatweg van Soestdijk naar De Bilt gelegen is, dus de eigenlijke Plaats, met tuinmans-woning, stal en koets-huis, broeikasten en broeibakken, moestuin, boomgaard, sterrebosch, weide- en bouwlanden, is niet lang daarna ook door den Heer A.H. Insinger aangekocht. Of dat in openbaren verkoop, of uit de hand geschied is, kan ik mij niet meer herinneren. Dit echter weet ik wel, dat van dien tijd af over Pijnenburg een volslagen stilstand is gekomen. De Heer de Wilde was winter en zomer buiten, liet voortdurend eene gansche schare van arbeiders werken, er werden weteringen en slooten gegraven, woeste gronden gezonken, lanen en bosschen geplant, boerderijen gebouwd of verbouwd; en daarenboven hielp hij zijne arbeiders aan grootere of kleinere voorschotten, tot het aankopen van vee, het bouwen of verbouwen van woningen; kortom tot alles wat hun financielen toestand kan verbeteren, en getrooste zich, in hun belang, eene omslachtige en langdurige administratie. De Heer Insinger doet niets van dat alles; is des winters in Amsterdam, en des zomers meestal buitenslands, laat wel bosschen rooien voor mijnhout, of verkoopt de takken van fijne sparren voor groenmakerij in de dagen van volksfeesten, maar plant geene nieuwe lanen of bosschen; heeft slechts een zeer klein aantal menschen aan

het werk, en bemoeit zich met dezen weinig of niet. In de laatste 40 jaren zijn op Pijnenburg, onder Hees, wel twintig grootere en kleinere woningen afgebroken, en de omwonenden zijn genoodzaakt geworden hun brood elders te zoeken.

Hoeve "De Kooi"

Van Pijnenburg is ook het huis, dat op sommige kaarten voorkomt als "Het hoogehuis", zooals het ook thans nog door het volk genoemd wordt. Het is gelegen ter zijde van "Het Gasjes-veld", tusschen de gronden van Staalwijk en van Ewijkshoeve. Het is een zeer groot boerenhuis, doch wordt sedert vele jaren slechts als daggelders-woning gebruikt. Of er eenig verband is tusschen dit huis en het "Huis ten Daalen", eertijds eene herberg aan den ouden Utrechtsenweg, in de laagte, tusschen Den Berg en de duinen van Hees, en drukke verkeersweg, vóór dat de weg van Amersfoort, over den Berg naar Utrecht was aangelegd (1647-1652), durf ik niet beslissen. ²⁾

Twee plaatsen op Pijnenburg verdienen afzonderlijke vermelding, omdat zij nog sporen vertoonen van vroegeren park-aanleg.

De eene, meer naar de zijde van het Huis Pijnenburg, bestaat in een 2 à 3 Meter hoog bergje, vooruitspringende in een vijvertje, dat den voet van het bergje bijna geheel omringt. Ik vond het in een bosch, over het wagenspoor dat de kleine boerderijtjes van Staalwijk van Pijnenburg scheidt. Dat spoor begint aan de Cornelia's laan; het Veen had er vroeger gemeenschap mede door een bruggetje over de Wieksloot, hetwelk de Heer Insinger heeft laten wegnemen. Van dat rijspoor af loopt loodrecht eene laan, van nogal zware beukeboomen, naar de boerderij, gewoonlijk "De Kooi" genaamd; langs de rechterzijde van Die laan strekt dat bosch, dat eens door aarden-walletjes van de overige gronden schijnt afgezonderd te zijn, en waarin meer verscheidenheid van hout, en dan ook zwaarder, gevonden wordt, dan

men gewoonlijk in de bosschen van Pijnenburg aantreft. Nogal in het begin van dat bosch, vindt men dat bergje.

Naar de plaats waar, op sommige kaarten, de naam "Beks" gelezen wordt, acht ik het niet onmogelijk dat daarmede dit hoekje van Hees bedoeld wordt.

De andere plaats is dicht bij de heide, op een stuk grond dat onmiddellijk aan Ewijkshoeve (Zeijst), grenst geheel achter Staalwijk, om. Men vindt daar een slingerend berceau, van eikenhakhout en andere paadjes om akkertjes, eindigende in eene laan die voert naar een dwars daar voorbijgaand rijspoor, dat een deel is van den weg van Koudhoorn naar Den Dolder, waar de wegen samenkomen van De Bilt, Maartensdijk, en Soestdijk.

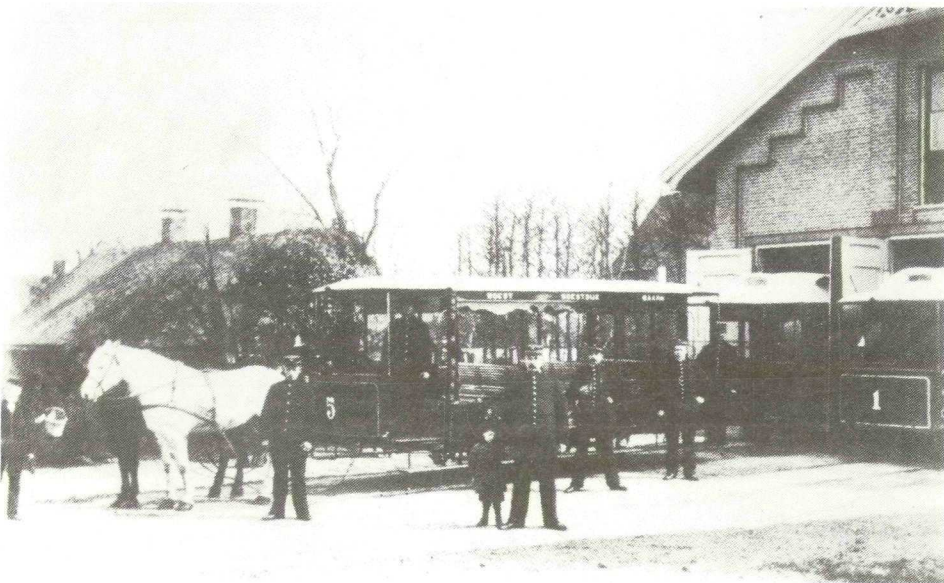
Zouden deze beide punten overblijfselen zijn van vroegere plaatsen, in het groote Pijnenburg opgelost?

- 1) Journaal van Const. Huygens, den Zoon; in de Werken v. W. Hist. Genootschap te Utrecht. Nieuwe Serie, No. 46, in dato.
- 2) v. Bommel, Besch. den Stad Amersfoort, blz. 835.

FOTO'S UIT DE OUDE DOOS

In het jaar 1895 werd "de Soester paardentram" in gebruik genomen. Het traject liep van Soest (remise aan de Torenstraat) langs het paleis naar Baarn (buurtstation aan de Generaal van Heutszlaan) vice versa.

De tramwagens werden getrokken door twee paarden, en het personeel, de wagenvoerder en de conducteur, was in keurig uniform gestoken.

Op de eerste foto ziet u een tramstel, bespannen met twee paarden, voor de tramremise, die gebouwd was aan de Torenstraat, op de plaats waar nu het Koningin Emma Monument is opgericht. Langs de linker zijmuur ziet u nog juist een stukje van het dak van de N.H. Kerk in de Kerkebuurt. Let u ook op de twee tramwagens in de ingang van het gebouw.

Want die twee wagens ziet u weer op de volgende foto. Wat is er gebeurd? In 1924 wordt de Soester paardentram opgeheven. Tegen "Bello", die van Utrecht naar Baarn reed als echte trein, was niet meer te concurreren. Al het materiaal wordt geveild. En waar vinden wij de twee tramwagens weer terug? Aan de Beukenlaan, naast de toenmalige maalderij van de Bruin aan het einde van de Molenstraat. Daar woonden toen in een hol in de grond, afgedekt met platen en zeilen Teus de kat en Frans de Rooij. Zij kochten deze wagens, en men zou denken: Dat is een vooruitgang, van holbewoners naar woonwagenbewoners, dat is een goede vooruitgang.

Maar dit is niet juist gezien. Teus de Kat en Frans de Rooij (ware namen zijn bij de redactie bekend) bleven in hun hutten wonen en de wagens werden gebruikt voor opslag van allerlei materiaal dat werd verzameld, en er werden kanarievogeltjes in gehouden. Teus en Frans leefden voort in hun hutten, samen met de bok en de geiten, en zij voelden zich daar best thuis. Zij kookten hun potje op de kachel in de open lucht. Vanaf de Beukenlaan, waar toen inderdaad nog beukenbomen stonden, was hun behuizing niet te zien.

Alles was weggestopt achter een wal van afvalmaterialen. Teus en Frans, zij wilden vrij zijn, zij waren niet arm, zij kozen voor een vrij bestaan.

Foto's uit de oude doos, en het verhaal is ons verteld door een van hun burenen.

Café „De Windhond”

Molenstraat 95 - Soest

HENGELSCHE BIEREN

Gunstig gelegen tegenover het feestterrein.

Stalling voor Fietsen en Auto's

Prima Consumptie.

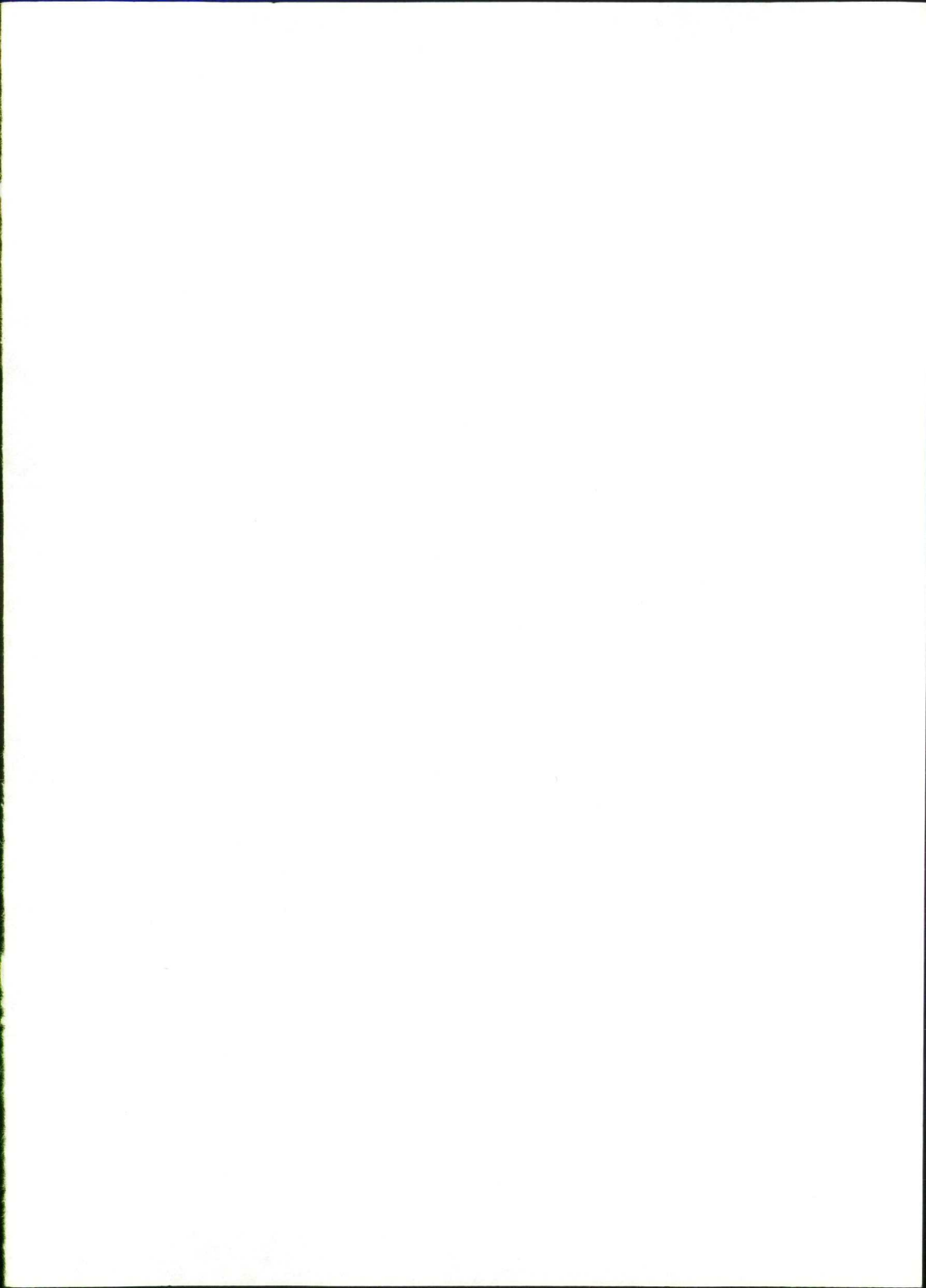
Gelegenheid tot ontbijt.

HOTEL „TRIER” SOESTDIJK

Prachtig terras
met gezicht op het
Paleis van H.M.
Koningin Moeder

Gerecommandeerd familie-Hotel.

HISTORISCHE VERENIGING SOEST.

Bestuursmededelingen Lente 1986.

Jaarvergadering: Op 11 maart 1.1. is onze Algemene Jaarvergadering gehouden. Er was een goede belangstelling.

Het jaarverslag over 1985 is in dit "Lentenummer 1986" opgenomen. Twee nieuwe leden zijn aan het bestuur toegevoegd, t.w. mevrouw E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest, die het secretariaat zal overnemen, en de heer J.Th. v.d. Putten, Leeuwrikweg 30, Soest, die de functie van penningmeester gaat bekleeden. Beide taken waren tot nu in handen van de heer P.J. v.d. Bremer, die nu de redactie van ons verenigingsblad "Van Zoys tot Soest" op zich heeft genomen.

Na de huishoudelijke vergadering hield de heer Dr. J.G.C.A. Briels een inleiding over het onderwerp "De invloed van Zuid Nederlandse immigranten in de Noordelijke Nederlanden, 1572 - 1630".

Een boeiende lezing, waarover na afloop een lange discussie volgde.

Om te noteren in uw agenda:

DINSDAG 8 april a.s.: H.V.S. avond-genealogie, die wordt gehouden in de Oudheidkamer, 's avonds 8 uur.

De heer G. Staalenhoef, leider van de werkgroep genealogie, wil dan speciaal "familiedrukwerk" behandelen, en vraagt de bezoekers zoveel mogelijk materiaal mede te brengen. (advertenties, bidprentjes e.a.)

MAAND MEI: In de maand mei is er in de Oudheidkamer een tentoonstelling gepland van de werken van de heer L. Voordouw. (miniaturen-applicatiewerk). Dit mag u

niet missen. Velen van u zullen zich nog de miniatuurmeubelen, die in 1984 waren tentoongesteld, herinneren. Weer laat de heer Voordouw een deel van zijn prachtige handwerken zien.

De Oudheidkamer is geopend op zaterdag en zondag van 13.30 tot 17.00 uur, maar ook op andere dagen zal de tentoonstelling te bezichtigen zijn. Deze openingstijden worden in de pers bekend gemaakt. Entree f 2,50. Kinderen f 1,00 65 + f 2,--. Vrienden van Oud Soest (donateurs) en Museumkaarthouders gratis. U steunt er ook de Oudheidkamer mee, die veel steuntjes nodig heeft.

DINSDAG 3 JUNI a.s.: De heer J. Haanstra, archivaris van de Gemeente Soest, komt ons vertellen wat er zoal in ons Gemeente-archief aanwezig is, en op welke wijze belangstellenden inzage kunnen krijgen van dat materiaal. Bijeenkomst in de Oudheidkamer 's avonds om 8.00 uur.

U bent welkom, de koffie staat dan klaar.

